

Kandidátské země a institucionální reforma Evropské unie

MICHAEL J. BAUN, DAN MAREK

Dvanáct kandidátských zemí, které v současnosti vyjednávají své přistoupení k Evropské unii (EU), nebylo formálními účastníky loňské mezivládní konference EU o institucionální reformě, ale přesto měl na ně její výsledek značný vliv.¹ Důvodem je skutečnost, že úspěšné ukončení konference a ratifikace jejích závěrů – *Smlouvy z Nice*² – jsou podmínkami k dalšímu rozšíření EU. Smlouva z Nice mění rovněž institucionální uspořádání a rozhodovací procedury Unie, do níž budou vstupovat kandidátské země. V tomto ohledu (stejně jako v mnoha jiných) je Unie, do níž se tyto země pokoušejí vstoupit, „pohyblivým terčem“, který se bude podstatně lišit od podoby té Unie, v níž původně žádaly o členství. Právě vyhlídka rozšíření počtu členů na sedmadvacet nebo více zemí byla hlavní hybnou silou, která vedla ke svolání mezivládní konference o institucionální reformě.

Následující stať zkoumá loňskou mezivládní konferenci z pohledu kandidátských zemí. Zvláštní pozornost je věnována následujícím klíčovým otázkám: *Jaké jsou postoje kandidátských zemí k institucionální reformě? Jaká byla stanoviska kandidátských zemí ke klíčovým otázkám, o nichž se diskutovalo na konferenci? Byly tyto názory jednotné, nebo odrazily rozdíly vyplývající z faktorů, jako je rozsah a potenciální datum rozšíření? Jakým způsobem se kandidátské země snažily vyjádřit své postoje k institucionální reformě? Bylo jim smysluplně umožněno podílet se na konferenci? A v neposlední řadě, jak budou kandidátské země ovlivněny dohodami dosaženými v Nice, včetně rozhodnutí, která se týkají návrhů na další institucionální reformy v příštích letech?*

V souvislosti s analýzou těchto otázek je stať rozdělena do pěti hlavních částí. První z nich se zabývá procesem institucionální reformy EU od počátku 90. let a jeho vztahem k rozšíření. Role kandidátských zemí na mezivládní konferenci je poté analyzována ve druhé části. Třetí část zkoumá postoje kandidátských zemí ke každému ze čtyř hlavních témat konference: k velikosti a složení Evropské komise, k přerozdělení hlasů v Radě ministrů, k rozšířenímu použití hlasování kvalifikovanou většinou (QMV) v Radě ministrů a k přijetí opatření o tzv. užší spolupráci. Dvě závěrečné části se z pohledu kandidátských zemí zabývají *Smlouvou z Nice* a návrhy na další institucionální reformy v následujícím období.

KANDIDÁTSKÉ ZEMĚ A INSTITUCIONÁLNÍ REFORMA

Vztah mezi procesem institucionální reformy a rozšířením existuje již téměř deset let. Od zahájení diskuzí o rozšíření na počátku 90. let bylo zřejmé, že tento proces musí být spojen s reformou institucí. Ve své zprávě *Evropa a výzva rozšíření*, která byla publikována v roce 1992, Komise deklarovala: „*Dopad budoucího rozšíření na schopnost Společenství přijímat rozhodnutí vyžaduje velmi pečlivou úvahu a vyhodnocení. Nečlenské státy žádají o přistoupení, protože Společenství je atraktivní. Společenství je atraktivní, protože je efektivní. Přistoupení k rozšíření způsobem, který by znamenal snížení jeho efektivitu, by bylo chybou.*“³

Pro Komisi je tedy nejdůležitější otázkou, jak rozšířit EU a zároveň zachovat její operační efektivitu, tedy řečeno slovy Komise, jak zajistit, aby „více“ neznamenalo v konečném důsledku „méně“. V souvislosti s rozšířením o země Evropského sdružení volného

obchodu (EFTA) Komise zastávala názor, že pro přijetí jen několika nových členů bude nutné provést jen omezený počet institucionálních změn. Ale „s výhledem na Unii o 20 nebo 30 členech se není možné vyhnout zásadním otázkám týkajícím se rozhodovacích procesů a institucionálního rámce“.⁴

Poté, když EU v podstatě podpořila východní rozšíření na svém summitu v Kodani v červnu 1993,⁵ stala se centrem snah o institucionální reformu mezivládní konference zahájená v roce 1996. Její mandát vycházel z *Maastrichtské smlouvy* a byl konkretizován na zasedání Evropské rady na Corfu v červnu 1994, kde bylo přijato rozhodnutí, že „*institucionální podmínky pro zajištění řádného fungování Unie musejí být vytvořeny na mezivládní konferenci [1996 – pozn. aut.], která se musí proto uskutečnit před zahájením vstupních vyjednávání*“.⁶

Před zahájením konference se diskutovalo o otázce, zda přizvat kandidátské země k samotným jednáním. V této souvislosti vzešel ze summitu Evropské rady v Cannes v červnu 1995 příslib, že kandidátské země budou „*plně informovány o postupu jednání konference vzhledem k jejich statutu budoucích členů Unie*“.⁷ Žadatelské země na toto prohlášení reagovaly odmítavě tvrzením, že by jim měla být umožněna účast, jelikož výsledky konference na ně jako na budoucí členy budou mít nezanedbatelný vliv. Tento požadavek podporovali i někteří představitelé EU. Jedním z nich byl Leon Brittan, komisař pro obchod, který zastával názor, že by kandidátským zemím měl být na konferenci udělen „*statut pozorovatele bez práva hlasovat*“.⁸ Avšak na madridském summitu v prosinci 1995 Evropská rada rozhodla, že kandidátské země budou pouze „*pravidelně informovány o postupu jednání a bude jim umožněno vyjádřit svá stanoviska každé dva měsíce na schůzkách organizovaných předsednickou zemí EU*“.⁹

Jednání konference, která byla podle plánu zahájena v březnu 1996, však postupovala velmi pomalu a protáhla se až do června 1997, kdy byla zakončena na amsterodamském summitu EU. Její průběh byl poznamenán spory mezi velkými a malými členskými státy a obecnou neochotou ke kompromisům. Výsledná *Amsterodamská smlouva*¹⁰ proto neobsahovala řešení žádné z klíčových institucionálních otázek, jako je velikost a složení Komise, přerozdělení hlasů v Radě EU a rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou, ačkoli se o těchto otázkách během konference diskutovalo. Představitelé členských států ke smlouvě připojili *Protokol o institucích s výhledem na rozšíření EU*, který deklaroval, že „*alespoň jeden rok předtím, než členská základna přesáhne dvacet členů*“, by měla být svolána mezivládní konference, aby „*bylo provedeno souhrnné zhodnocení článků smluv, které se týkají složení a fungování institucí*“.¹¹ Unie tímto rozhodnutím odložila provedení institucionální reformy až do doby, kdy bude vynucena pod tlakem blížícího se rozšíření.

Výsledek z Amsterodamu byl považován za zklamání a byl kritizován Komisí, Evropským parlamentem a mnohými členskými státy, které požadovaly brzké svolání nové konference.¹² Rovněž žadatelské země byly výsledky z Amsterodamu zklamány, poněvadž se obávaly, že odložení dohody o reformě institucí EU může oddálit její rozšíření. Polská vláda na podzim roku 1998 navrhla, aby institucionální reforma nebyla vnímána jako podmínka rozšíření, a místo tohoto přístupu podporovala uskutečnění institucionální reformy až po první vlně rozšíření. Varšava zastávala názor, že by tento scénář byl vhodnější, protože noví členové budou zasaženi těmito institucionálními změnami, a proto by se měli podílet na jejich přípravě.¹³ Tyto názory však v Unii nezískaly téměř žádnou podporu.

Na jaře roku 1999 se členské státy shodly na tom, že by mezivládní konference měla být svolána na začátek roku 2000. K faktorům, které urychlily zahájení nové konference, patřila překvapivá rezignace celé Komise v březnu 1999. Ta následovala po zveřejnění zprávy nezávislé komise, která některé komisaře obvinila ze zpronevěry, z nepotismu a ze špatného řízení.¹⁴ Po dosažení předběžné principiální dohody na kolínském summitu v červnu 1999 potvrdila Evropská rada svým formálním rozhodnutím v prosinci 1999 v Helsinkách zahájení nové mezivládní konference o institucionální reformě. Podle tohoto rozhodnutí měla být konference zahájena v únoru 2000 a ukončena do konce téhož ro-

ku. Helsinský summit také rozhodl, že se konference bude zabývat třemi institucionálními otázkami, tzv. *zbytky z Amsterodamu*, ačkoli zde stále zůstávala možnost zařazení i dalších otázek do agendy konference.¹⁵ Ta byla využita na summitu Evropské rady ve Feiře v červnu 2000, kdy se do agendy konference přičlenila problematika tzv. užší spolupráce.¹⁶

Pro Unii není obvyklé, aby nečlenským státům umožnila účast na své mezivládní konferenci, a výjimku pro kandidátské země neučinila ani v případě mezivládní konference v roce 2000. Toto vyloučení budoucích členských států bylo nemístné, protože tyto země budou výsledky konference ovlivněny a navíc je to právě proces rozšíření EU, který je hlavním důvodem a příčinou zásadních institucionálních reforem.

MEZIVLÁDNÍ KONFERENCE (2000)

Rozhodnutí o zahájení nové mezivládní konference bylo kandidátskými zeměmi přijato pozitivně. Vlády těchto zemí měly v souvislosti s konferencí dva klíčové zájmy. Za prvé, kandidátské země chtěly, aby mezivládní konference skončila v roce 2000 vzhledem ke svým obavám, aby její prodloužení nevedlo k dalšímu odložení rozšíření. Proto podporovaly závěrečnou deklaraci helsinského summitu EU, která stanovila prosinec 2000 jako termín ukončení konference a deklarovala, že po ratifikaci nové smlouvy bude EU koncem roku 2002 připravena na přijetí nových členů.¹⁷

Za druhé, kandidátské země požadovaly, aby agenda konference zůstala omezená, nejlépe zaměřená pouze na diskuzi o třech tématech, o tzv. *zbytcích z Amsterodamu*. Ještě před helsinským summitem Komise Evropský parlament a některé členské státy prosazovaly rozšířenou agendu, která měla zahrnovat témata jako „užší spolupráce“, Charta základních práv, zjednodušení („konstitucionalizaci“) smluv o EU a společná evropská obrana.¹⁸ Vzhledem ke kontroverznosti mnohých z těchto témat by konference zabývající se širší agendou byla mnohem obtížnější a velmi pravděpodobně by nebyla ukončena koncem roku 2000. Z tohoto důvodu kandidátské země uvítaly rozhodnutí helsinského summitu podporovat omezenou agendu, ale stále se obávaly, že se některá z těchto témat mohou stát součástí konference v průběhu roku 2000.¹⁹ Během setkání v Bruselu v červnu 2000, které se konalo před zahájením schůzky, na níž měly členské státy diskutovat o Chartě základních práv, sice kandidátské země podpořily vypracování této charty, ale zároveň odmítly její zařazení do agendy mezivládní konference z obavy, aby její projednávání neohrozilo úspěšné ukončení jednání.²⁰

Stejně jako v případě předchozí mezivládní konference (1996–1997) i nyní kandidátské země usilovaly o aktivní účast a o možnost vyjadřovat se k diskutovaným problémům. Unie však opět pouze přislíbila, že bude kandidáty na členství pravidelně informovat o postupu jednání a umožní jim, aby vyjádřili svá stanoviska k otázkám, které jsou předmětem jednání konference.²¹ Portugalská vláda, která předsedala EU v první polovině roku 2000, zaslala dopis všem vládám kandidátských zemí s požadavkem na vyjádření jejich názorů na jednotlivé body agendy konference. Kandidátské země byly také ujištěny, že s nimi bude pravidelně konzultován postup jednání a že jim budou zpřístupněny všechny dokumenty vztahující se ke konferenci. Tento přístup potvrdil portugalský ministr zahraničí Francisco Seixas da Costa, který prohlásil, že Portugalsko jako předsednická země „podporuje transparentnost“ a že všechny pracovní dokumenty konference budou publikovány na webových stránkách Rady EU.²²

Před 14. 2. 2000, tj. před datem formálního zahájení konference, zaslaly všechny kandidátské země (včetně Turecka) předsedající zemi svá stanoviska k jednotlivým tématům konference ve formě krátkého dopisu. V těchto dopisech kandidátské země opětovně zdůraznily svůj eminentní zájem o ukončení konference před koncem roku 2000, aby nedošlo k oddálení rozšíření. Většina zemí proto dávala přednost omezené agendě konference. Výjimkou bylo pouze Bulharsko, které naznačilo, že by se na konferenci mělo diskutovat také o otázce užší spolupráce, a Slovensko, které vyjádřilo zájem o začlenění problematiky společné evropské obrany mezi témata konference.²³ Kandidátské země také přislíbily

prezentovat podrobnější stanoviska k tématům konference poté, až dojde k pokroku v jednáních. Jedinou vládou, která tak učinila, byl polský kabinet Jerzyho Buzka, který zaslal svůj podrobný příspěvek k mezivládní konferenci v červnu 2000.²⁴

Kandidátské země byly průběžně informovány o průběhu konference prostřednictvím schůzek organizovaných předsednickou zemí. Portugalské předsednictví zorganizovalo schůzku na ministerské úrovni s kandidátskými zeměmi 5. června před zahájením evropského summitu ve Feiře.²⁵ Francouzské předsednictví diskutovalo o otázkách institucionální reformy a budoucího fungování rozšířené Evropy na dvou schůzkách Evropské konference, které se konaly před summitem v Nice. První z nich byla schůzka na ministerské úrovni v Sochaux, uskutečněná 23. listopadu. Druhá schůzka, konaná na úrovni hlav států a vlád, proběhla 7. prosince v Nice. Na těchto fórech mohly kandidátské země prezentovat své názory na průběh mezivládní konference a vyjádřit se k záležitostem týkajícím se reformní agendy v období po skončení summitu v Nice.²⁶

Na domácí politické scéně v kandidátských zemích nezbudila konference příliš pozornosti. Žádná politická strana v Polsku, v Maďarsku, v České republice a na Slovensku neprijala žádné oficiální stanovisko k mezivládní konferenci nebo k institucionální reformě. V souvislosti s konferencí neproběhla ve výše uvedených zemích ani žádná veřejná diskuze. Tato absence diskuze pravděpodobně reflektuje obecný pocit marginalizace vůči jednáním mezivládní konference v kandidátských zemích. Zároveň je však pravda, že ani v samotných členských státech neproběhla veřejná diskuze o tématech, kterými se konference zabývala.

Zájem kandidátských zemí o rychlé ukončení konference i za cenu přijetí omezené dohody se lišil od stanoviska francouzské vlády, která na začátku svého předsednického mandátu ve druhé polovině roku 2000 deklarovala, že „žádná smlouva je lepší než špatná smlouva“.²⁷ Pro kandidátské země byla jakákoli smlouva (byť i špatná) lepší než žádná smlouva, jestliže by to zabránilo odkladu rozšíření. Tento postoj kandidátských zemí k mezivládní konferenci velmi dobře vyjádřil prezident Václav Havel, který ve svém projevu k Evropskému parlamentu těsně po zahájení konference zdůraznil možný dopad odložení rozšíření na veřejné mínění a na stabilitu v uchazečských zemích: „*Ať už ale rozprava o institucionální reformě dopadne tak či onak nebo ať se tato reforma bude tak či onak vyvíjet, jedno se mi zdá být zřejmé: nesoulad či nedohoda o institucionálních věcech nesmí zbrzdít rozšiřování Unie. Kdyby totiž bylo toto rozšiřování příliš zdržováno, mohlo by to mít nepoměrně nebezpečnější důsledky, než eventuelní nehotovost institucionální reformy.*“²⁸

Kromě zájmu o úspěšné ukončení konference byly v období před summitem v Nice v centru pozornosti kandidátů i další záležitosti. Pro pokročilejší z kandidátských zemí, pro tzv. Lucemburskou skupinu, byla velmi důležitá problematika časového harmonogramu ratifikace nové smlouvy a prvních smluv o přistoupení, a to zejména otázka možnosti jejich paralelní ratifikace. Kandidátské země se také obávaly, že některé členské státy budou usilovat o svolání další konference o institucionální reformě v roce 2004, která by se zabývala dalšími úpravami institucionální a právní struktury EU. Jejich obavy vyplývaly z možnosti zneužití této konference k dalšímu oddálení rozšíření. Těmto a dalším záležitostem, které se vztahují k období po summitem v Nice, se budeme podrobně zabývat v závěrečné části této stati.

POSTOJE KANDIDÁTSKÝCH ZEMÍ K HLAVNÍM TÉMATŮM KONFERENCE

Reforma Evropské komise

Ze všech témat konference to byla právě otázka velikosti a složení Komise, která se stala předmětem největšího zájmu vládních elit v uchazečských zemích. Stanoviska jednotlivých kandidátských zemí k reformě Komise vycházejí z analýzy dvou základních přístupů, které jsou výsledkem diskuzí mezi členskými státy. Tyto diskuze proběhly na mezivládní konferenci v letech 1996–1997 a jejich výstupy byly opětovně předloženy portugalskou vládou jako základ pro diskuze na loňské konferenci.

První z přístupů k reformě Komise vychází z předpokladu, že každý členský stát nominuje do Komise jednoho národního zástupce. Tomuto přístupu dávají tradičně přednost menší členské státy, které považují Komisi za hlavní instituci EU, v níž nedominují větší členské státy a která obhájí zájmy menších členských států. Stoupenci těchto argumentů trvají na tom, že tento přístup představuje „*jediný způsob udržení legitimity Komise v očích veřejnosti*“. Podle jejich názoru „*ideální způsob, jak zajistit, aby iniciativy a rozhodnutí Komise byly akceptovatelné, je mít komisaře, kteří budou schopni zdůraznit a vzít v úvahu různé citlivé aspekty při definování společného zájmu*“.²⁹ Oponenti tohoto přístupu jej pak odmítají tvrzením, že „*jde proti podstatě Komise jako nezávislého, kolegiálního orgánu, jehož členové nereprezentují zájmy [členských – pozn. aut.] států*“. S tím podle jejich názoru souvisí i „*praktické námitky, protože příliš velký počet členů by nevyhnutelně negativně poznamenal efektivnost a konzistentnost činnosti Komise*“.³⁰

Druhý přístup k reformě Komise vychází z předpokladu, že nejlepším způsobem, jak zajistit funkčnost a efektivnost práce Komise po rozšíření, je omezení počtu komisařů. Tento pohled zastávají některé členské státy i samotná Komise. Jeho zastánci jej prezentují jako „*jediný způsob, jak zajistit činnost Komise coby nezávislého, kolegiálního orgánu a zároveň jí umožnit konzistentní a efektivní působení. To by nebylo možné v orgánu o více než třiceti členech, který by byl více debatickým klubem než exekutivním orgánem*“.³¹ Navzdory ujištěním, že rovnost mezi členskými státy bude zajištěna (např. pomocí systému rotace vycházející z rovného přístupu), oponenti tohoto přístupu argumentují, že „*Komise, která by neměla zástupce každého členského státu, by měla závažně narušenu legitimitu a akceptovatelnost svých rozhodnutí, což by mělo dopady i na její efektivnost*“.³²

V této konkrétní záležitosti kandidátské země dávají obecně přednost prvnímu z výše uvedených přístupů. Kandidáti na členství jasně vyjádřili ve svých pozičních dopisech svůj zájem o zachování práva nominace svého národního kandidáta do Komise. Pouze Turecko vyjádřilo v této záležitosti větší míru flexibility: „*... aby nedošlo k přetížení nebo omezení fungování Komise, může být vhodnější zachovat současný počet 20 komisařů nebo alespoň nezvyšovat velikost Komise do takové míry, že by se stala neřiditelnou*“.³³

Kandidátské země nevidí přímou vazbu mezi velikostí Komise a její efektivností. Někteří z vlád uchazečských zemí navrhly, že řešení je třeba hledat v interní reformě Komise. Nejpodrobnější vyjádření svého stanoviska k této otázce poskytla polská vláda, která argumentovala, že v tomto ohledu je zapotřebí zajistit „*transparentnost struktury [Komise – pozn. aut.] a jasné rozdělení odpovědnosti mezi jednotlivé komisaře*“. Navíc „*potřeba zvýšit kredibilitu Komise je argumentem, který podporuje zavedení principu osobní odpovědnosti jednotlivých komisařů při zachování kolektivního charakteru*“ Komise. Polská vláda navrhovala, že „*toho může být dosaženo doplněním článku 213 nebo 215 Smlouvy, což by znamenalo kodifikaci principu, který do praxe zavedl Romano Prodi v září 1999*“ [vyžadující rezignaci jednotlivých komisařů na požádání předsedy Komise]. Varšava podporuje také ideu silného předsedy Komise, jenž vykonává všechny své pravomoci, které mu jsou garantovány článkem 219, a redefinování rolí vicepředsedů Komise.³⁴

Obzvláště citlivou záležitostí pro všechny kandidátské země je zachování principu rovnosti v rozšířené Unii. Někteří ze žadatelů mají obavy, zda v případě, že bude zaveden princip rotace v Komisi se sníženým počtem komisařů, bude tento mechanismus respektovat formální rovnost mezi členskými státy. Otázka rovnosti byla zdůrazněna v pozičních dopisech několika vlád. V příspěvku lotyšské vlády se např. hovoří o tom, že „*rovnocenná účast všech členských států na sestavování Komise je velmi důležitým aspektem k zajištění její legitimity ve společnosti*“.³⁵ Stejný zájem byl vyjádřen i v pozičních dopisech Bulharska, Kypru, Estonska, Litvy a Slovenska.

Stanoviska kandidátských zemí jsou v této otázce úzce spojena s nestabilní veřejnou podporou členství v EU v těchto zemích. Od poloviny 90. let, kdy začala u veřejnosti v zemích střední a východní Evropy narůstat deziluze z nesplněných slibů o rychlém rozšíření a počaly se objevovat různé problémy spojené s aplikací obsažné evropské legislativy,

nastal pokles veřejné podpory členství ve většině kandidátských zemích.³⁶ Tato změna veřejné podpory v těchto zemích měla zřetelné implikace na postoje kandidátských zemí k reformě Komise. Zachování práva na nominaci národního komisaře je nyní také vnímáno jako způsob vylepšení obrazu EU na domácí scéně. Tento postoj vystihuje poziční dopis české vlády, kde ministr zahraničí Jan Kavan napsal: „S potěšením jsem zaznamenal, že mezi členskými státy narůstá konsenzus ohledně požadavku, aby každý členský stát mohl nominovat jednoho svého zástupce do Evropské komise. Dosavadní vývoj tak ukazuje, že to je základní podmínka pro zajištění přirozené prestiže Komise vůči veřejnému mínění v členských státech. To platí jak obecně, tak obzvláště v souvislosti s rozhodnutími Komise, která se mohou zdát nepopulárními v některých zemích Unie. V této souvislosti bych rád zdůraznil nutnost respektovat požadavky občanů.“³⁷

Stanoviska kandidátských zemí k reformě Komise

Kandidátská země	Maximum 20 komisařů plus rotace	Jeden komisař pro každý členský stát
Bulharsko	Ne	Ano
Kypr	Ne	Ano
ČR	Ne	Ano
Estonsko	Ne	Ano
Maďarsko	Ne	Ano
Lotyšsko	Ne	Ano
Litva	Není známo	
Malta	Ne	Ano
Polsko	Ne	Ano
Rumunsko	Ne	Ano
Slovensko	Ne	Ano
Slovinsko	Ne	Ano
Turecko	Ano	Ne*

* Jestliže se objeví možnost administrativního přetížení Komise.

Pramen: *Contributions from the applicant states' governments, Council of Ministers, únor 2000.*

Přerozdělení hlasů v Radě ministrů

Přerozdělení hlasů v Radě ministrů je úzce spojeno s reformou Komise. Jelikož pět velkých členských států (Německo, Francie, Velká Británie, Itálie a Španělsko) je připraveno akceptovat ztrátu jednoho ze svých komisařů, požadují na oplátku spravedlivější rozdělení hlasů v Radě EU tak, aby lépe reflektovalo velikost populace. I když tato záležitost (stejně jako reforma Komise) obsahuje citlivé politické otázky týkající se vztahu mezi malými a velkými členskými státy, nabízí více možností řešení než v případě reformy Komise. Tato skutečnost se jasně projevila v prezentaci často velmi odlišných stanovisek kandidátských zemí k tomuto tématu.

Největším obhájcem lepší reprezentace větších zemí v Radě ministrů mezi kandidátskými zeměmi je Polsko. Vzhledem k velikosti polské populace (je srovnatelná s populací Španělska) je Varšava jedinou kandidátskou zemí, která bude patřit do skupiny velkých a středně velkých členských států. Polská vláda velmi zdůrazňovala velikost své populace a svého domácího trhu ve vstupních jednáních a využila tento argument k odmítnutí kritiky její nedostatečné připravenosti na členství.³⁸

Polsko vychází z názoru, že hlasy v Radě ministrů by měly být rozděleny v závislosti na velikosti populace členských států. Proto polská vláda podporuje následující změny v systému hlasování: „Změna rozdělení hlasů realizovaná nezávisle nebo kombinovaná se zavedením systému tzv. dvojité majority. Výsledek reformy přerozdělení hlasů musí zajistit adekvátní kompenzaci těm zemím, které se vzdají práva navrhnout druhého komisaře. Nový práh pro kvalifikovanou většinu by měl být stanoven na takové úrovni, aby nebyla negativně ovlivněna efektivnost rozhodovacího procesu v Radě ministrů.“³⁹

Jedinou další kandidátskou zemí, která patří do kategorie velkých zemí, kromě Polska je Turecko. Tento stát však ještě nezačal svá vstupní vyjednávání, a proto nemá naději na přistoupení k Unii v příští vlně rozšíření. Z tohoto důvodu Ankara nezaujala jasné stanovisko k přerozdělení hlasů v Radě ministrů. Ve svém pozičním dopise se turecká vláda omezila na vyjádření zájmu, aby Rada EU fungovala tak efektivně, jak jen to bude možné, a podpořila omezení počtu citlivých oblastí, k nimž se váže právo veta ze strany členských států. Navíc označila současný práh platný v Radě EU pro schválení nových opatření (71 % hlasů) za vyhovující.⁴⁰

Ostatní kandidátské země budou po rozšíření patřit do kategorie středně malých a malých členských států. Právě tato skupina zemí je v Radě EU z hlediska počtu hlasů nejlépe reprezentována. Tyto země vnímají otázku přerozdělení hlasů nejen jako technickou záležitost, ale spíše jako záležitost, která se dotýká jejich suverenity a demokratické legitimacy.⁴¹ Není tedy velkým překvapením, že obavy, vyjádřené v této souvislosti většinou kandidátských zemí, jsou obdobné jako u menších členů EU.

Společným zájmem těchto zemí – jak deklarovaly ve svých pozičních dopisech – je zachování systému, který garantuje jejich zvýhodnění a lepší reprezentaci v Radě. To ovšem neznamená, že odmítají reformu hlasování v Radě. Např. maďarská vláda ve svém pozič-

Stanoviska kandidátských zemí k přerozdělení hlasů v Radě ministrů

Kandidátská země	Podpora lepší reprezentace velkých členských států	Podpora udržení statu quo (lepší reprezentace malých členských států)
Bulharsko	Ne	Ano
Kypr	Ne	Ano
ČR	Není známo	Ano
Estonsko	Není známo	Ano
Maďarsko	Ano*	Ano
Lotyšsko	Ne	Ano
Litva	Není známo	Není známo
Malta	Ano**	Ano
Polsko	Ano	Ano
Rumunsko	Ano	Ano
Slovensko	Ano***	Ano
Slovinsko	Není známo	Ano
Turecko	Žádná preference neuvedena	Žádná preference neuvedena

* Jestliže zůstane zachována relativně lepší reprezentace malých členů.

** Jestliže je zachován princip rovnosti všech členů a jsou garantovány zájmy malých zemí.

*** Jestliže jsou zachovány jisté podmínky ve prospěch menších členů EU.

Pramen: Contributions from the applicant states' governments, Council of Ministers, únor 2000.

ním dopise argumentuje: „*Maďarsko podporuje rozdělení hlasů v Radě tak, aby byla lépe zohledněna velikost populace a zároveň zachováno zvýhodněné zastoupení malých členských zemí při hlasování. Očekáváme, že země s obdobnou velikostí populace získají podobný počet hlasů. Tohoto cíle může být dosaženo jak přerozdělením stávajících hlasů, tak zavedením hlasování vycházejícího z principu tzv. dvojité majority. Podle našeho názoru by konference měla vytvořit konzistentní, koherentní a transparentní systém hlasování, který nebude vyžadovat přijetí nových dodatků v procesu postupného začleňování nových členů.*“⁴²

Většina žadatelských zemí má také zájem o větší transparentnost a jednoduchost systému hlasování v Radě. Avšak pouze několik vlád představilo své podrobné stanovisko k tomu, jak reformovat stávající systém hlasování. Slovensko vyjádřilo připravenost akceptovat zavedení dvojité majority, jestliže budou zachovány jisté, blíže nespecifikované podmínky, které zvýhodňují malé členské státy.⁴³ Kypr ve svém pozičním dopise dal na jevo zřetelnou preferenci pro systém dvojité majority nebo pro jiný „objektivní systém“ před přerozdělením hlasů.⁴⁴

Hlasování kvalifikovanou většinou

Jestliže má rozšířená Unie fungovat efektivně, musí dojít k rozšíření počtu oblastí, kde dochází k přijímání rozhodnutí kvalifikovanou většinou hlasů. Tento argument kandidátské země uznávají, což reflektují reference k tomuto tématu v jejich pozičních dopisech. Stanoviska kandidátských zemí jsou v této otázce do značné míry identická, poněvadž zatím nemají přesně definovány postoje ve většině oblastí, u nichž byl před konferencí navržen přechod na hlasování kvalifikovanou většinou. Důvodem této situace je částečně fakt, že tyto země nemají předchozí zkušenosti s nadnárodní integrací. Např. u mnohých kandidátských zemí je jedinou relevantní zkušeností s regionální ekonomickou integrací jejich účast ve Středoevropské zóně volného obchodu (CEFTA). Přestože v tomto případě jde o spolupráci mezivládního charakteru, může být CEFTA do jisté míry použita k ilustraci odlišného stupně zájmu o regionální integraci mezi zeměmi střední a východní Evropy.⁴⁵

Žádná z kandidátských zemí nespojuje EU s federalistickými ambicemi. Jejich podpora rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou vylučuje oblasti jako ústavní záležitosti, systém „vlastních zdrojů“ (financování EU), daňovou politiku, jmenování významných představitelů a další citlivé oblasti. K zemím, které specificky požadovaly vynětí ústavních záležitostí z agendy konference, patřilo Polsko, Slovensko, Bulharsko, Maďarsko, Slovinsko, Rumunsko, Lotyšsko, Estonsko, Kypr a Malta. Polsko a Kypr také podpořily zachování jednomyslného hlasování v oblasti financování EU (a daňové politiky v případě Kypru). Kypr deklaroval, že by jednomyslné hlasování mělo zůstat pravidlem v záležitostech, které vyžadují ratifikaci národními parlamenty, a Slovensko argumentovalo pro zachování statu quo u rozhodnutí v záležitostech zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky.

Některé žadatelské země vyjádřily názor, že dohody by v Nice mělo být dosaženo i tehdy, pokud bude seznam nových článků, na něž se bude vztahovat hlasování kvalifikovanou většinou, poměrně krátký. V tomto duchu se vyjádřil např. maďarský ministr zahraničí János Martonyi: „*Nevnímáme řadu citlivých oblastí jako něco neměnného, a proto navrhuje, aby ty kategorie rozhodnutí, kde může být nyní dosažena shoda, byly přesunuty do oblasti hlasování kvalifikovanou většinou a ostatní oblasti, které se zdají být v této fázi příliš citlivé, byly znovu projednány později.*“⁴⁶

Stejný názor vyjádřila i česká vláda. Ta podpořila myšlenku rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou do nových oblastí, ale zdůraznila, že „*úspěch konference by měl být posuzován podle schopnosti dosažení konsenzu v oblastech, kde může být realisticky očekáván pokrok. Stanovení nerealizovatelných cílů by mohlo a priori způsobit ztroskotání konference, což by bylo z pohledu Evropanů nepřijatelné.*“⁴⁷

Stanoviska kandidátských zemí k rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou

Kandidátská země	Podpora rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou	Oblasti, kde by mělo být zachováno jednomyslné hlasování
Bulharsko	Ano	Ústavní záležitosti
Kypr	Ano	Ústavní záležitosti, systém vlastních zdrojů, daně, záležitosti vyžadující ratifikaci národními parlamenty
ČR	Ano	Není známo
Estonsko	Ano	Není známo
Maďarsko	Ano	Ústavní záležitosti
Lotyšsko	Ano	Ústavní záležitosti
Litva	Není známo	
Malta	Ano	Ústavní záležitosti
Polsko	Ano	Ústavní záležitosti rozšíření, důležitá jmenování, systém vlastních zdrojů
Rumunsko	Ano	Není známo
Slovensko	Ano	Ústavní záležitosti, zahraniční, bezpečnostní a obranná politika
Slovinsko	Ano	Ústavní záležitosti
Turecko	Ano	Není známo

Pramen: Contributions from the applicant states' governments, Council of Ministers, únor 2000.

Užší spolupráce

Otázka užší spolupráce, doplněná na poslední chvíli do agendy konference, je úzce spojena s otázkou hlasování kvalifikovanou většinou.⁴⁸ Stejně jako rozšíření počtu oblastí pro hlasování kvalifikovanou většinou je i užší spolupráce významná pro rozšíření, protože se vztahuje k problému efektivnosti rozšířené Unie. Rozšíření zásadně zvýší heterogenitu a diverzitu EU, a proto jednou z možností, jak zabránit stagnaci integračního procesu, je prohloubení principu užší spolupráce (flexibility), který zavedla Amsterodamská smlouva. Jelikož užší spolupráce nepatří k tzv. zbytkům z Amsterodamu, a tudíž nebyla zpočátku součástí agendy konference, většina kandidátských zemí nevyjádřila své postoje k této otázce. To ale neznamená, že tato otázka má pro uchazečské země menší význam. Většina z nich spojuje užší spolupráci se stále intenzivnější diskuzí o budoucnosti EU, v níž nechtějí hrát druhořadou roli.

Většina žadatelských zemí zaujala k zařazení tohoto tématu do agendy konference opatrný postoj. Pouze Bulharsko se k této otázce vyjádřilo pozitivně: „*Věříme, že by koncept užší spolupráce mohl přispět k urychlení implementace rozšiřovacího procesu.*“⁴⁹

Naproti tomu česká vláda prohlásila, že k zařazení této otázky do agendy konference neexistoval žádný reálný důvod. Praha však zároveň potvrdila, že v případě, dojde-li k jeho zařazení do programu konference, je připravena podpořit stávající opatření Smlouvy o EU, která se vztahují k užší spolupráci. „*Podmínky pro užší spolupráci obsažené v článku 43 byly nedávno začleněny členskými státy do Smlouvy o EU jako minimální konsenzus, který umožní užší spolupráci a zároveň zajistí ochranu proti rozložení evropských struktur, které byly pečlivě vytvářeny po téměř půl století.*“⁵⁰

Také polská vláda se vyslovila pro zachování stávajících (amsterodamských) opatření pro užší spolupráci a zároveň podpořila zvýšení efektivnosti současných nástrojů užší spo-

lupráce. V případě, že by se členské státy rozhodly revidovat stávající opatření, Varšava by odmítla veškeré snahy, které by mohly být vnímány jako pokus o „změkčení požadavků [na členství – pozn. aut.] směrem k budoucím členským státům“. Polsko tím vyjádřilo svůj zájem o plné členství v EU v protikladu k nějakému typu „druhořadého“ členství. Varšava také argumentovala, že by užší spolupráce neměla vést ke vzniku Evropy „dvou vrstev“, kde by „se někteří členové plně nepodíleli na dynamickém procesu evropské integrace“. Podle polské vlády by „užší spolupráce měla poskytnout dodatečný impulz k prohloubení integrace a v žádném případě by neměla vést k vyloučení budoucích členských států z důležitých nových kooperačních opatření“. Polsko rovněž zdůraznilo, že by se k případnému rozšíření užší spolupráce na druhý pilíř EU, na Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku mělo přistupovat se zvláštní obezřetností.⁵¹

Nejsilnější odmítnutí širšího uplatnění užší spolupráce vyjádřila kyperská vláda, která zdůrazňuje obecný nedostatek entuziasmu mezi kandidátskými zeměmi pro toto téma konference. Ve svém pozičním dopise kyperská vláda deklarovala: „Myslíme si, že by se k myšlence »Evropy podle jídelního lístku« nebo k myšlence »variabilní geometrie«, kde státy mohou odstoupit od klíčových politik EU, a tak je rozmělnit, mělo přistupovat s mimořádnou opatrností. Cílem institucionální reformy by mělo být udržení efektivních rozhodovacích schopností Unie, ale nikoli na úkor jejího unikátního charakteru. Myslíme si, že by mělo být jasně dohodnuto, která rozhodnutí budou patřit evropské úrovni a která úrovni národní. Subsidiarity by nemělo být používáno ke znovuzískání zodpovědnosti v oblastech, kde se nejlépe hledá řešení na evropské úrovni.“⁵²

Stanoviska kandidátských zemí k širšímu uplatnění užší spolupráce

Kandidátská země	Podpora širšího využití užší spolupráce	Kandidátská země	Podpora širšího využití užší spolupráce
Bulharsko	Ano	Malta	Není známo
Kypr	Ne	Polsko	Ne
ČR	Ne	Rumunsko	Není známo
Estonsko	Není známo	Slovensko	Není známo
Maďarsko	Není známo	Slovinsko	Není známo
Lotyšsko	Není známo	Turecko	Není známo
Litva	Není známo		

Pramen: Contributions from the applicant states' governments, Council of Ministers, únor 2000.

SUMMIT V NICE

Dohoda o institucionální reformě dosažená v Nice, nad ránem pátého dne někdy až velmi napjatých jednání, byla kandidátskými zeměmi přijata pozitivně. Hlavním přáním kandidátů bylo úspěšné uzavření konference tak, aby nebyl zbrzděn proces rozšiřování. V tomto bodě byly požadavky kandidátských zemí uspokojeny. Ve *Smlouvě z Nice* Evropská rada „souhlasí, že uzavření konference otevírá cestu k rozšíření Evropské unie, a zdůrazňuje, že po ratifikaci Smlouvy z Nice bude Evropská unie mít dokončeny institucionální změny potřebné pro přistoupení nových členských států“.⁵³ Protože došlo k ukončení konference, a tím i k odstranění zásadní překážky rozšíření, kandidátské země vyjádřily obecné uspokojení s výsledkem summitu.⁵⁴

U jednotlivých specifických aspektů dohody z Nice se však reakce kandidátských zemí lišily. Rozhodnutí Evropské rady, že v Komisi budou mít všechny členské státy po jednom zástupci až do doby, než počet členů dosáhne sedmadvaceti, bylo kandidátskými zeměmi

přivítáno, protože jim to zajišťuje místo pro jejich národního zástupce v době přistoupení.⁵⁵ Toto rozhodnutí pomůže posílit veřejnou podporu pro vstup do EU v kandidátských zemích, protože garantuje rovnoprávnou pozici s ostatními členskými státy. Kromě toho veřejné mínění v těchto zemích vnímá Komisi jako orgán, který nejvíce ztělesňuje EU, a to zejména vzhledem k její ústřední úloze při administraci vstupního procesu. Nepřítomnost národního „zástupce“ v tomto orgánu by tak byla kandidátskými zeměmi vnímána velmi negativně.

Kandidátské země rovněž přivítaly pouze velmi omezené rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou, které bylo v Nice dohodnuto. Z původně navrhovaných 50 oblastí, kde měl být nově zaveden tento typ hlasování, bylo nakonec dosaženo shody u pouhých 30 oblastí. Ačkoli kandidátské země obecně podporovaly rozšíření tohoto hlasování v zájmu výkonné a efektivní EU, jde většinou o země, které získaly samostatnost teprve nedávno, a proto jsou velmi citlivé na zásahy do své suverenity. Tyto země tak nebyly příliš ochotny se vzdát práva veta v politicky citlivých oblastech. Kromě toho kandidátské země mohou čelit problémům, které vyplývají z odložení hlasování kvalifikovanou většinou u sociální a kohezní politiky do roku 2007. Odklad tak trvá do doby, než bude vytvořen nový rozpočtový rámec EU, jenž nahradí ten současný, který platí do roku 2006. Unie zde ustoupila tlaku Španělska, v současnosti největšího příjemce strukturální pomoci EU, které chtělo sobě a dalším chudším členským státům zajistit významný podíl na strukturální pomoci EU i po přistoupení ještě chudších kandidátských zemí.⁵⁶

Ohledně nových opatření pro užší spolupráci vyjádřily kandidátské země poměrně ned jednoznačná stanoviska. Podle *Smlouvy z Nice* se mohou skupiny nejméně osmi zemí dohodnout na prohloubení integrace v oblastech působnosti EU. Autorizace k užší spolupráci musí být potvrzena Radou EU, která rozhodne hlasováním kvalifikovanou většinou, a to na rozdíl od jednomyslného hlasování, které u této procedury vyžadovala *Amsterodamská smlouva*. Iniciativy v oblasti užší spolupráce musejí respektovat seznam podmínek, které neumožňují výjimky z *acquis communautaire* a z jednotného trhu a které zajišťují otevřenost nových iniciativ všem členským státům, které se k nim mohou později připojit. Nová opatření jsou aplikovatelná ve všech oblastech politiky EU, včetně společné zahraniční politiky, ovšem s výjimkou v oblasti obrany, kterou si vymohla Velká Británie s podporou Švédska a Irsku.⁵⁷

Je zjevné, že nová opatření pro užší spolupráci mohou mít na kandidátské země značný vliv. Jediným z kandidátů, který jasně formuloval své stanovisko k užší spolupráci během mezivládní konference, bylo Polsko. Jeho postoje však mohou být vnímány jako dobrý příklad obav, které tato koncepce u kandidátských zemí vyvolává. Hlavní obavou, kterou polská vláda vyjádřila v souvislosti s užší spoluprací, byla možnost záměrného nebo neúmyslného vytvoření Evropy „dvou úrovní“, v níž by méně rozvinuté členské státy (tj. i nynější kandidáti) mohly být zařazeny do druhé divize. Takové druhořadé postavení by bylo zjevně neakceptovatelné a znehodnotilo by léta přípravy, jakož i značné oběti, které byly učiněny pro přistoupení k EU.⁵⁸ Pro některé z kandidátských zemí proto rozhodnutí o užší spolupráci pouze posiluje existující obavy, že k novým členským státům se po jejich vstupu do EU nebude přistupovat rovnoprávně.

Největší spory na summitu v Nice však vyvolalo jednání o hlasovacích procedurách a o rozdělení hlasů v Radě EU a křesel v Evropském parlamentu mezi současné a budoucí členské státy. Dosažená dohoda z Nice vytváří komplexní systém „trojitě majority“. Aby mohla být rozhodnutí schválena, je zapotřebí asi 71 % hlasů v Radě, podpora většiny členských států a hlasy členských států, které reprezentují alespoň 62 % populace Unie. Také bylo dohodnuto, že práh pro schválení rozhodnutí bude zvýšen až k 74 % a tzv. blokující menšina na 91 hlasů poté, kdy Unie bude mít 27 členů.⁵⁹ Přijímat rozhodnutí v rozšířené Unii tak bude mnohem obtížnější než doposud.

Bezprostředním zájmem kandidátských zemí bylo rozdělení hlasů v Radě a křesel v Evropském parlamentu, které bylo dohodnuto v Nice. Polská vláda poplašeně reagovala na

původní návrh francouzského předsednictví, který Polsku přiděloval o jeden hlas méně než Španělsku, které má obdobně velkou populaci (viz následující tabulka). Po telefonátech s vládními představiteli Německa, Francie, Španělska, Dánska a Švédska a po zveřejnění oficiálního memoranda, které tvrdě kritizovalo postup jednání v Nice, Polsko získalo podporu pro přidělení paritního počtu hlasů se Španělskem (27 hlasů). Zejména vzhledem k tomuto úspěšnému lobování polský premiér Jerzy Buzek později označil výsledek z Nice jako „výjimečně výhodný“ pro jeho zemi.⁶⁰

Ostatní kandidátské země již tolik štěstí neměly. Rumunsko, postrádající politický význam Polska a z toho vyplývající podporu ze strany členských států, dostalo přiděleno pouze 14 hlasů v Radě (tj. jen o jeden hlas více než Nizozemsko), a to navzdory většímu počtu obyvatel. Výsledek by byl pro Rumunsko ještě horší, kdyby nebylo belgického premiéra Guye Verhofstadta, který oddálil závěrečnou dohodu a pomohl získat jeden dodatečný hlas pro Rumunsko a dva pro Litvu.⁶¹ Litvě se podařilo vylepšit svou pozici až po intenzivním lobování ze strany svého prezidenta a premiéra.⁶² K dalším „poraženým“ při dělení hlasů v Radě patří Lotyšsko, Slovinsko a Estonsko, kterým byl přidělen stejný počet hlasů (čtyři) jako Lucembursku, přestože jejich počet obyvatel je třikrát větší. Rovněž Malta získala o jeden hlas méně než Lucembursko, přestože její počet obyvatel je pouze zanedbatelně menší než populace Lucemburska.

Rozdělení hlasů v Radě a křesel v Evropském parlamentu pro současné a budoucí členské státy (Smlouva z Nice)

<i>Současní členové</i>					
<i>Země</i>	<i>Populace (v mil.)</i>	<i>Nynější počet hlasů*</i>	<i>Nové rozdělení hlasů</i>	<i>Parlamentní křesla (nyní)</i>	<i>Parlamentní křesla (v budoucnu)</i>
Německo	82,038	10	29	99	99
Velká Británie	59,247	10	29	87	72
Francie	58,966	10	29	87	72
Itálie	57,610	10	29	87	72
Španělsko	39,394	8	27	64	50
Nizozemsko	15,760	5	13	31	25
Řecko	10,533	5	12	25	22
Belgie	10,213	5	12	25	22
Portugalsko	9,980	5	12	25	22
Švédsko	8,854	4	10	22	18
Rakousko	8,082	4	10	21	17
Dánsko	5,313	3	7	16	13
Finsko	5,160	3	7	16	13
Irsko	3,744	3	7	15	12
Lucembursko	0,429	2	4	6	6

Pokračování na s. 17

<i>Kandidátské země</i>					
<i>Země</i>	<i>Populace (v mil.)</i>	<i>Nynější počet hlasů*</i>	<i>Nové rozdělení hlasů</i>	<i>Parlamentní křesla (nyní)</i>	<i>Parlamentní křesla (v budoucnu)</i>
Polsko	38,667	8	27	–	50
Rumunsko	22,489	6	14	–	33
ČR	10,290	5	12	–	20
Maďarsko	10,092	5	12	–	20
Bulharsko	8,230	4	10	–	17
Slovensko	5,393	3	7	–	13
Litva	3,701	3	7	–	12
Lotyšsko	2,439	3	4	–	8
Slovinsko	1,978	3	4	–	7
Estonsko	1,446	3	4	–	6
Kypr	0,752	2	4	–	6
Malta	0,379	2	3	–	5

* Přepočteno podle nynějšího rozdělení na EU o 27 členech.

Pramen: Smlouva z Nice; Financial Times, 12. 12. 2000, s. 2.

Ještě větší nesrovnalosti se objevily u rozdělení křesel v Evropském parlamentu. Zjevnou obětí diskriminace bylo Estonsko, které získalo stejný počet křesel jako Lucembursko, přestože má třikrát větší populaci, a Slovinsko, které obdrželo jen o jedno křeslo více než Lucembursko, ačkoli má čtyřikrát větší populaci. Nejhlasitější kritika zazněla z Budapešti a z Prahy, které shodně obdržely 20 křesel, tj. o dvě méně než Belgie, Řecko a Portugalsko, stávající členské státy s obdobným počtem obyvatel. Tyto nesrovnalosti se objevily během posledních hodin jednání za účelem získání podpory Řecka a Portugalska pro dohodu o rozdělení hlasů v Radě. Rozhořčené vlády Maďarska a České republiky po oznámení těchto výsledků požadovaly revizi počtu jim přidělených křesel. Budapešť i Praha argumentovaly, že by absence rovného přístupu mohla negativně ovlivnit veřejné mínění ve vztahu k EU v těchto zemích a posílit existující obavy, že s kandidátskými zeměmi bude po jejich vstupu zacházeno jako s druhořadými členy. Obě vlády shodně prohlásily, že jestliže Unie nebude korigovat tyto nesrovnalosti v rozdělení křesel v Evropském parlamentu, budou trvat na zařazení této otázky do vstupních jednání. V reakci na tyto a další protesty o nerovném přístupu ke kandidátským zemím v Nice francouzský prezident Chirac prohlásil, že je jen přirozené, aby nové členské státy měly vůči stávajícím členům „handicap“.⁶³

Obecně lze říci, že přes formální nepřítomnost na summitu v Nice se kandidátské země snažily ovlivnit průběh jednání zejména prostřednictvím kontaktů s vládami současných členských států a s Evropskou komisí. Polská vláda použila též veřejný nátlak zveřejněním kritického memoranda, kterým se snažila zvrátit pro ni nepříznivý vývoj jednání. Některé členské státy v Nice vystupovaly v roli neformálních obhájců zájmů kandidátských zemí. Německo se např. situovalo do role silného obhájce Polska. Belgický premiér zase prosazoval ze zjevně altruistických důvodů zájmy Rumunska a Litvy.⁶⁴ Problémem toho-

to systému nepřímé reprezentace je jeho nerovnoprávnost. Zájmy kandidátů bez silných „advokátů“ nebo těch, kteří jsou malí a politicky méně významní, byly v Nice méně podporovány a nebyla jim věnována patřičná pozornost. Pozice kandidátských zemí byla také oslabena druhořadou pozicí předsedy Komise Romano Prodiho, který byl v Nice významně zastíněn hostitelem summitu, francouzským prezidentem Chiracem. Přestože Prodi v Nice opakovaně upozorňoval představitele členských států, aby vzali seriózně v úvahu zájmy kandidátských zemí, jeho argumenty intervenující v jejich prospěch měly jen velmi omezený dopad.⁶⁵

INSTITUCIONÁLNÍ REFORMA V OBDOBÍ PO SUMMITU V NICE

Dohodou o institucionální reformě však pro kandidátské země tato záležitost nekončí. Předtím než bude možné rozšíření realizovat, musejí všechny členské státy ratifikovat *Smlouvu z Nice*. Obsahově minimalistická smlouva by měla ratifikaci usnadnit a urychlit tak, aby bylo možné dříve zahájit ratifikaci prvních dohod o přistoupení. Kandidátské země z tzv. Lucemburské skupiny podporovaly paralelní ratifikaci *Smlouvy z Nice* a prvních dohod o přistoupení, aby přistoupení prvních kandidátů mohlo proběhnout brzy poté, kdy *Smlouva z Nice* vstoupí v platnost (např. již v lednu 2003). Unie však tento přístup odmítla s tvrzením, že ratifikace dohod o přistoupení může začít až po ukončení ratifikace *Smlouvy z Nice*.⁶⁶ Kandidátské země namítaly, že podle závěrů helsinského summitu není paralelní ratifikace vyloučena. Šéf českého vyjednávacího týmu a státní tajemník pro evropské záležitosti Pavel Telička k tomuto tématu poznamenal: „*Pro posloupnost ratifikací není žádný právní ani věcný důvod, žádný přesvědčivý argument.*“ Telička rovněž navrhl, že jednou z alternativ by byl způsob, kdy ty členské státy, které ratifikují *Smlouvu z Nice*, poté ihned přistoupí k ratifikaci dohod o přistoupení.⁶⁷ Nicméně strategie rozšíření potvrzená Evropskou radou v Nice předpokládá, že vyjednávání obtížných kapitol, jako je zemědělství či strukturální a kohezní politika, bude zahájeno až v první polovině roku 2002.⁶⁸ Tento časový plán naznačuje, že první dohody o přistoupení nebudou podepsány dříve než na konci roku 2002, což vylučuje možnost paralelní ratifikace.

Dalším výsledkem z Nice, který má vliv na rozšíření, je dohoda o dalších institucionálních reformách, které by měly proběhnout v následujících letech. Agenda těchto reforem zahrnuje takové otázky, jako je formální rozdělení kompetencí mezi různé úrovně vlády, zjednodušení smluv o EU, právní statut Charty základních práv, budoucí role národních parlamentů v rozhodovacích procesech Unie a společná obranná politika. Většina z výše uvedených otázek byla záměrně vyřazena z agendy jednání konference, a proto mohou být považovány za tzv. zbytky z Nice.⁶⁹

V průběhu jednání loňské konference narůstala podpora myšlenky svolání nové konference, která by diskutovala o těchto otázkách. Ačkoli několik členských států vyjádřilo podporu této myšlence (včetně Itálie a zemí Beneluxu), jejím nejsilnějším advokátem bylo Německo. Důvodem zájmu vlády kancléře Gerharda Schrödera byl tlak ze strany spolkových zemí, které usilují o garance, jež jim mají zajistit ochranu před další erozí jejich ústavních pravomocí evropskou integrací. Některé konzervativní zemské vlády dokonce navrhly, že mohou blokovat ratifikaci nových dohod o přistoupení v *Bundesratu*, jestliže nebudou uspokojeny jejich požadavky ohledně jasného oddělení kompetencí mezi různými úrovněmi vlády (EU, národní, regionální).⁷⁰ Poté, kdy v Nice přislíbila podpora Velká Británie, získal kancléř Schröder pro svůj návrh i francouzskou vládu. Ta mu poskytla svou podporu ve snaze o kompenzaci Německa za jeho souhlas se zachováním parity hlasů v Radě EU s Francií, přestože má Německo větší počet obyvatel než Francie.

Jedním z výsledků summitu v Nice bylo tedy rozhodnutí o svolání nové mezivládní konference v roce 2004, která by měla diskutovat o rozdělení pravomocí mezi jednotlivými úrovněmi vlády v EU a o dalších otázkách, které se nedostaly do agendy minulé konference. Přestože agenda konference pro rok 2004 zůstává otevřená, Evropská rada již de-

klarovala, že by se v přípravném procesu na tuto konferenci mělo diskutovat o následujících otázkách:

- jak vytvořit a monitorovat přesnější určení kompetencí mezi EU a členskými státy tak, aby byl reflektován princip subsidiarity;
- statut Charty základních práv, která byla vyhlášena v Nice;
- zjednodušení smluv o EU tak, aby byly přehlednější a srozumitelnější bez toho, aby bylo změněno jejich znění;
- role národních parlamentů v evropské architektuře.⁷¹

Diskuze o svolání nové konference před summitem v Nice vyvolaly znepokojení v kandidátských zemích, které se obávaly, že by nová konference mohla představovat další podmínku rozšíření, čímž by se opět oddálil vstup nejlépe připravených kandidátů. Podle českého velvyslance při EU Libora Sečky by rozhodnutí o stanovení data další mezivládní konference v Nice vyslalo znepokojivý signál kandidátským zemím: „*Určení roku 2004 jako data příští konference znamená, že rozšíření se před rokem 2004 neuskuteční. Členské státy by měly vysvětlit, že zde není nová překážka rozšíření.*“⁷² Kandidátské země rovněž argumentovaly, že by jim měla být umožněna plná účast na budoucích jednáních, jakož i možnost ovlivnit sestavování agendy konference, i když ještě v době jednání nebudou členy EU.⁷³

Evropská rada v Nice reagovala na obavy kandidátských zemí prohlášením, že nová konference „*nebude představovat žádnou překážku nebo podmínku pro proces rozšíření. Navíc, ty kandidátské země, které budou mít s Uní uzavřena vstupní jednání, budou přizvány k účasti na konferenci. Ty země, které ještě nebudou mít uzavřena vstupní jednání, budou přizvány jako pozorovatelé.*“ Evropská rada rovněž přislíbila, že se kandidátské země budou moci podílet na přípravném procesu konference „*způsobem, který bude ještě určen*“.⁷⁴ Jednou z možností, o nichž se v této souvislosti diskutovalo na setkání Evropské rady 7. prosince, bylo využití Evropské konference jako fóra pro výměnu názorů na institucionální reformu v období po summitu v Nice.⁷⁵ Ale i přes ujištění ze strany EU přetrvávají v kandidátských zemích obavy ohledně možnosti využití konference v roce 2004 jako nástroje k oddálení rozšíření.

Jaké postoje k otázkám navrženým k diskuzi na následující konferenci lze od kandidátských zemí očekávat? Vzhledem k jejich zkušenosti s vůdčí rolí Komise ve vstupním procesu a také proto, že většina z nich jsou malé země, je pravděpodobné, že současné kandidátské země zůstanou stoupenci silné a reprezentativní Komise s případnou podporou přímé volby jejího předsedy. Zároveň navzdory opakovaným prohlášením odmítajícím oslabení nebo „rozředění“ EU⁷⁶ lze očekávat, že postkomunistické země s čerstvě získanou nezávislostí a se značnou citlivostí na svou suverenitu budou preferovat zachování mezivládního charakteru EU jako unie národních států. Je pravděpodobné, že budou např. podporovat větší roli pro národní parlamenty v rozhodovacích procesech Unie a vyjasnění kompetencí mezi EU a národními vládami. Existuje zde též možnost, že budou více skeptické ke společné evropské bezpečnosti a obranné politice, a to vzhledem k jejich vnímání NATO jako ochrany proti obrozujícímu se Rusku. Tyto předpoklady jsou samozřejmě velmi spekulativní a budoucí postoje kandidátských zemí (nebo budoucích členů) budou s určitostí odrážet rozdíly v jejich velikosti a politických zájmech. Jedinou jistotou je, že jednání příští konference budou vytvářet komplexní a zatím stěží předvídatelné koalice zájmů mezi současnými a budoucími členskými státy.

* * *

Loňská mezivládní konference a *Smlouva z Nice* mají značný vliv na zájmy kandidátů na členství v EU. Nejvýznamnější skutečností pro kandidátské země je, že summit v Nice ukončil jednání konference a otevřel cestu k rozšíření. Změny dohodnuté na summitu v Nice, včetně rozdělení hlasů v Radě EU a křesel v Evropském parlamentu, budou také

ovlivňovat pozice a zájmy kandidátských zemí po jejich vstupu do EU. Proto budou tato rozhodnutí také působit na vnímání Unie občany těchto zemí, a tím i na výši veřejné podpory pro vstup do EU.

Na mezivládní konferenci a v diskuzi o institucionálních reformách byly kandidátské země pouze periferními hráči. Jak Unie slíbila na helsinském summitu, byly informovány o vývoji jednání konference prostřednictvím schůzek organizovaných předsednictvím EU a byl jim umožněn přístup ke všem pracovním dokumentům. Kandidátské země byly též požádány o prezentaci svých stanovisek k institucionální reformě. Ačkoli všechny země této možnosti využily, jejich stanoviska nebyla dostatečně podrobná. Pouze Polsko doručilo podrobnou prezentaci svých názorů, která šla obsahově dále než obecné dopisy, které kandidátské země zaslaly portugalskému předsednictví před začátkem konference. Malá konkrétnost pozičních dopisů byla dána zejména tím, že kandidátské země nebyly formálními, hlasujícími účastníky konference, a tak jejich názory neměly patřičnou váhu. Jedinou výjimkou v tomto ohledu byla otázka velikosti Komise. Zde silná podpora kandidátských zemí pro zachování práva každého členského státu nominovat svého komisaře posílila pozici menších členských států při jednáních v Nice a zřejmě měla vliv i na konečné rozhodnutí o zachování velikosti Komise.⁷⁷

Stanoviska kandidátských zemí k otázkám konference v rozsahu, v jakém byla prezentována, vykazují značnou míru shody, a to s výjimkou Polska, jehož názory se od ostatních kandidátských zemí značně lišily v otázce rozdělení hlasů v Radě EU. Polská vláda byla mezi kandidátskými zeměmi osamocena ve své podpoře přerozdělení hlasů ve prospěch větších členských států. V tomto ohledu odlišné postoje kandidátských zemí reflektují rozdíly mezi velkými a malými členskými státy EU. Polsku umožnila na summitu v Nice jeho velikost a podpora ze strany Německa dosáhnout úpravy svého počtu hlasů směrem nahoru, a tak si zajistit paritu se Španělskem. Předpokládané období vstupu, tedy další faktor odlišující kandidátské státy na ty, které očekávají vstup v první nebo druhé vlně rozšíření (nebo ještě později), významně neovlivnilo formulaci stanovisek kandidátských zemí ke konferenci. Pouze osamělá podpora Bulharska pro prohloubení koncepce užší spolupráce mohla vyplývat z předpokladu, že jeho relativně malá naděje na brzké přičlenění k Unii může být zvýšena, jestliže dojde k větší diferenciaci uvnitř EU.

U všech kandidátských zemí panovala shoda v jejich hlavním cíli, kterým bylo úspěšné ukončení konference a přijetí relativně minimalistické, ratifikovatelné smlouvy tak, aby nedošlo k oddálení rozšíření. Kandidátské země rovněž doufají, že budou hrát rozhodující roli v budoucích diskuzích o budoucí evropské architektuře již jako plnoprávní členové EU.

¹ Dvanáct kandidátských zemí, které v současnosti vyjednávají vstup do EU, jsou: Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko. Turecku, které získalo statut kandidáta členství v EU v prosinci 1999, ještě nebylo umožněno zahájit vstupní jednání.

² Předběžný text Smlouvy z Nice byl přijat Evropskou radou na summitu v Nice, který se konal od 7. do 11. prosince 2000. Po provedení právní a lingvistické úpravy textu byla jeho finální verze formálně podepsána 26. února 2001. Smlouva z Nice upravuje základní smluvní rámec EU, konkrétně Smlouvu o Evropské unii (TEU) a Smlouvu o Evropských společenstvích (TEC). Jako přílohy jsou k textu připojeny Protokol o rozšíření Evropské unie a tři deklarace, které se vztahují k rozšíření a budoucnosti EU. Viz Treaty of Nice, SN 533/00. Brussels, 12. 12. 2000.

³ European Commission, Europe and the Challenge of Enlargement; dodatek k Presidency Conclusions of the European Council in Lisbon, 26–27 June 1992. In: The European Councils: Conclusions of the Presidency 1992–1994, Brussels, European Commission, Directorate-General for Information, 1995, s. 26.

⁴ European Commission, Europe and the Challenge of Enlargement, s. 26–27. V lednu 1995 tři bývalé země EFTA – Rakousko, Finsko a Švédsko – vstoupily do EU. Norsko (také člen EFTA) vyjednávalo své podmínky vstupu, ale voliči členství odmítli v referendu v listopadu 1994.

⁵ Viz European Council in Copenhagen, 21–22 June 1993: Presidency Conclusions. In: The European Councils, cit. dílo, s. 86.

⁶ European Council at Corfu, 24–25 June 1994: Presidency Conclusions. In: The European Councils, cit. dílo, s. 136.

- ⁷ Cannes European Council, 26–27 June 1995: Presidency Conclusions. In: *The European Councils: Conclusions of the Presidency 1995*, Brussels, European Commission, Directorate-General for Information, 1995, s. 13–14.
- ⁸ Viz Southey, Caroline: Brittan Urges IGC Status for East. *Financial Times*, 12. 9. 1995, s. 2. Viz též *Financial Times*, 27. 9. 1995, s. 3.
- ⁹ Madrid European Council, 15–16 December 1995: Presidency Conclusions. In: *The European Councils*, cit. dílo, 1995, s. 55.
- ¹⁰ Uvedená smlouva byla formálně podepsána 2. 10. 1997 v Amsterdamu.
- ¹¹ Protocol on the Institutions with the Prospect of Enlargement of the European Union. Treaty of Amsterdam, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 1997, s. 111. Analýza jednotlivých opatření smlouvy viz Duff, Andrew (ed.): *The Treaty of Amsterdam: Text and Commentary*. London: Federal Trust, 1997.
- ¹² Analýza detailních postojů Komise viz European Commission, *Agenda 2000: For a Stronger and Wider Union*. Bulletin of the European Union, Supplement 5/97, s. 12–13. Analýza pozic Evropského parlamentu viz European Parliament, *Resolution on the Communication from the Commission, Agenda 2000: For a Stronger and Wider Union*, COM(97)2000 – C4-0371/97, PE 264.945, 4. 12. 1997, s. 8–9. K největší kritikům výsledků z Amsterdamu patřily Belgie, Itálie a Francie. V deklaraci, která byla přiložena k závěrečné verzi Amsterdamské smlouvy, vlády těchto zemí zdůraznily, že opatření smlouvy o institucionální reformě byla nedostatečná a že další institucionální reforma je „nezbytnou podmínkou pro uzavření prvních vstupních jednání“. – Treaty of Amsterdam, Declaration by Belgium, France and Italy on the Protocol on the Institutions with the Prospect of Enlargement of the European Union, s. 144. Na schůzce ministrů zahraničí EU v září 1997 ohrozila belgická vláda zablokováním rozšíření, jestliže nebude realizována adekvátní reforma institucí. Viz Barber, Lionel – Smith, Michael: *EU States in Revolt Over Cost of Admitting Poorer Members*. *Financial Times*, 16. 9. 1997, s. 16.
- ¹³ Viz komentáře polských vládních úředníků citované in: Agence Europe, No. 7300, 14.–15. 9. 1998, s. 4–16. Viz též Agence Europe, No. 7315, 5.–6. 10. 1998, s. 3. Viz rovněž Agence Europe, No. 7321, 14. 10. 1998, s. 8.
- ¹⁴ Výbor byl ustaven Evropským parlamentem (EP) a za souhlasu Komise v prosinci 1998 poté, kdy se skupina poslanců EP rozhodla podrobit kontrole činnost Komise. Text závěrů šetření výboru viz *Independent Committee Report*, 1999.
- ¹⁵ Viz Presidency Conclusions of the Cologne European Council, 3–4 June 1999. Přetištěno in: Agence Europe. *Europe Daily Bulletin*, No. 7480, 6. 6. 1999 (speciální vydání), s. 15. Viz též Presidency Conclusions of the Helsinki European Council, 10–11 December 1999, odstavce 15 a 16, <http://europa.eu.int/council/off/concluc/dec99_en.htm>.
- ¹⁶ Viz Presidency Conclusions of the Santa Maria da Feira European Council, 19 and 20 June 2000. Přetištěno in: Agence Europe. *Europe Documents*, 22. 6. 2000, No. 2195, s. 2.
- ¹⁷ Viz Helsinki Presidency Conclusions, odstavec 5.
- ¹⁸ K diskuzi o mezivládní konferenci před summitem v Helsinkách viz Baun, Michael J.: *A Wider Europe: The Process and Politics of European Union Enlargement*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2000, s. 188–191.
- ¹⁹ Helsinský summit rozhodl, že další otázky (nad rámec tří „zbytků z Amsterdamu“) mohou být přidány do agendy mezivládní konference na základě doporučení portugalského předsednictví v jeho červnové zprávě o postupu jednání. Viz Helsinki Presidency Conclusions, odstavec 16. Reakce kandidátských zemí na závěry helsinského summitu viz Smith, Michael: *Candidates Target 2003 for Entry*. *Financial Times*, 13. 12. 1999, s. 4. Viz též Agence Europe. *Europe Daily Bulletin*, No. 7614, 13.–14. 12. 1999, s. 9–10.
- ²⁰ Viz Agence Europe. *Europe Daily Bulletin*, No. 7742, 22. 6. 2000, s. 5.
- ²¹ Viz zpráva portugalské vlády o prioritách nadcházejícího předsednictví EU sumarizovaná in: Agence Europe. *Europe Daily Bulletin*, No. 7623, 28.–29. 12. 1999, s. 3–4. Viz též návrhy portugalského předsednictví na organizaci mezivládní konference in: Agence Europe. *Europe Daily Bulletin*, No. 7638, 21. 1. 2000. Viz rovněž Agence Europe. *Europe Daily Bulletin*, No. 7640, 24.–25. 1. 2000, s. 6.
- ²² Citováno in: *Uniting Europe*, No. 88, 28. 2. 2000, s. 2.
- ²³ Příspěvky vlád kandidátských zemí k mezivládní konferenci v konferenčních dokumentech: CONFER/VAR 3951-54/00, 3956-62/00, 3965/00, <<http://db.consilium.eu.int/cig/default.asp?lang=en>>. Obsah dopisů je shrnut in: Agence Europe. *Europe Daily Bulletin*, No. 7665, 28.–29. 2. 2000.
- ²⁴ Viz Republic of Poland, Ministry of Foreign Affairs, Intergovernmental Conference 2000: *The Polish Position*. Warsaw, 12. 6. 2000, CONFER/VAR 3967/00, <<http://db.consilium.eu.int/cig/default.asp?lang=en>>.
- ²⁵ Viz Agence Europe. *Europe Daily Bulletin*, No. 7729, 1. 6. 2000, s. 3. Viz též Intergovernmental Conference on Institutional Reform, s. 6.
- ²⁶ Viz Agence Europe. *Europe Daily Bulletin*, No. 7849, 25. 11. 2000, s. 11–12. Viz též Agence Europe. *Europe Daily Bulletin*, No. 7858, 8. 12. 2000, s. 9–10. Evropská konference je každoroční schůzka na úrovni ministrů a hlav států a vlád členských a kandidátských zemí. První z těchto schůzek se konala v březnu 1998.
- ²⁷ Viz např. poznámky francouzského ministra pro evropské záležitosti Pierra Moscoviciho, které jsou citovány in: Agence Europe. *Europe Daily Bulletin*, No. 7747, 29. 6. 2000, s. 4.
- ²⁸ Projev prezidenta republiky Václava Havla před poslanci Evropského parlamentu, Štrasburk, 16. 2. 2000, <www.hrad.cz/prezident/Havel/speeches/2000/1602.html>.

- ²⁹ Intergovernmental Conference on Institutional Reform: Presidency Report to the Feira European Council. Brussels, 14. 6. 2000, CONFER 4750/00, s. 12.
- ³⁰ Tamtéž, s. 12.
- ³¹ Tamtéž, s. 12.
- ³² Tamtéž, s. 13.
- ³³ IGC 2000: Contribution from the Government of Turkey, CONFER/VAR 3961/00, <<http://db.consilium.eu.int/cig/default.asp?lang=en>>.
- ³⁴ Intergovernmental Conference 2000: The Polish Position, s. 9. Číslo jednotlivých článků odpovídají konsolidované verzi Smlouvy o ES (TEC) po přijetí Amsterodamské smlouvy.
- ³⁵ IGC 2000: Contribution from the Government of Latvia, CONFER/VAR 3953/00, <<http://db.consilium.eu.int/cig/default.asp?lang=en>>.
- ³⁶ Podrobné informace o vývoji veřejné podpory členství v EU v kandidátských zemích viz Central and Eastern Eurobarometer, <europa.eu.int/comm/dg10/epo/ceeb.html>.
- ³⁷ IGC 2000: Contribution from the Government of the Czech Republic, CONFER/VAR 3958/00, s. 3, <<http://db.consilium.eu.int/cig/default.asp?lang=en>>.
- ³⁸ Viz např. Who will join Europe's club – and when? The Economist, 8. 4. 2000. Viz též Poland one leg in, one leg dangling. The Economist, 10. 4. 1999.
- ³⁹ Intergovernmental Conference 2000: The Polish Position, s. 9.
- ⁴⁰ Viz IGC 2000: Contribution from the Government of Turkey.
- ⁴¹ Viz Gillespie, Paul: The Interests of Smaller Member States in an Enlarged European Union. Challenge Europe, říjen 2000. <www.theepc.be/Challenge_Europe/text/109.asp?ID=109>.
- ⁴² IGC 2000: Contribution from the Government of Hungary, CONFER/VAR 3952/00, <<http://db.consilium.eu.int/cig/default.asp?lang=en>>.
- ⁴³ Viz IGC 2000: Contribution from the Government of Slovakia, CONFER/VAR 3957/00, <<http://db.consilium.eu.int/cig/default.asp?lang=en>>.
- ⁴⁴ Viz IGC 2000: Contribution from the Government of Cyprus, CONFER/VAR 3951/00, <<http://db.consilium.eu.int/cig/default.asp?lang=en>>.
- ⁴⁵ Viz Kolankiewicz, George: Consensus and competition in the eastern enlargement of the European Union. International Affairs, 70, 3, 1994. Kolankiewicz identifikoval čtyři odlišné přístupy ke středoevropské spolupráci mezi zeměmi Visegrádu: „Česká strategie je minimalistická, vnímající uskupení středoevropských států jako konzultativní platformu, podepřenou bilaterálními vztahy, která může být doplněna o multilaterální vazby jako ty v rámci CEFTA... Postoj Maďarska může být vnímán jako v podstatě pragmatický a instrumentální. Visegrádskou spolupráci [Maďarsko – pozn. aut.] vnímá spíše jako proces než jako entitu a je připraveno ji využít spolu s dalšími organizacemi jako Středoevropská iniciativa (CEI), aby získalo přístup do Evropy... Polská pozice je maximalistická... podporující využití visegrádské spolupráce, ale také CEI, Baltické rady a Euro-arktické skupiny a bilaterálních dohod k posílení integrace s Evropou... Slovensko vnímá Visegrád jako základní záchrané lano k Západu a jeho jedinou šanci, jak zůstat v kontaktu s předními demokraciemi.“ Viz též Vachudova, Milada A.: The Visegrad Four: No Alternative to Cooperation? RFE/RL Research Report, Vol. 2, No. 34, 27. 8. 1993. Na počátku roku 2001 byly členskými státy CEFTA Polsko, Maďarsko, Česká republika, Slovensko, Slovinsko, Bulharsko a Rumunsko.
- ⁴⁶ IGC 2000: Contribution from the Government of Hungary.
- ⁴⁷ IGC 2000: Contribution from the Government of the Czech Republic.
- ⁴⁸ Podrobná analýza argumentů týkajících se užší spolupráce viz Philippart, Eric: One Europe or Several – The Pros and Cons of Closer Co-operation. Challenge Europe, 23. 10. 2000, s. 11, <www.theepc.be/Challenge_Europe/text/111.asp?ID=111>.
- ⁴⁹ IGC 2000: Contribution from the Government of Bulgaria, CONFER/VAR 3962/00, <<http://db.consilium.eu.int/cig/default.asp?lang=en>>.
- ⁵⁰ IGC 2000: Contribution from the Government of the Czech Republic.
- ⁵¹ Viz Intergovernmental Conference 2000: The Polish Position, s. 18–19.
- ⁵² IGC 2000: Contribution from the Government of Cyprus.
- ⁵³ Declaration on the Future of the European Union to be Included in the Final Act of the Conference. Annex IV of the Treaty of Nice (předběžné znění), s. 83.
- ⁵⁴ Viz Wagstyl, Stefan: Future Members Welcome Outcome. Financial Times, 12. 12. 2000, s. 2.
- ⁵⁵ Viz Protocol on the Enlargement of the European Union. Annex I of the Treaty of Nice (předběžné znění), article 4, s. 76–77. Smlouva dále specifikuje, že jakmile dosáhne počet členů sedmadvacet. Rada jednomyslně rozhodne o počtu komisářů, kterých bude „méně, než je počet členských států“. Členové Komise budou vybíráni na základě systému rovné rotace mezi členskými státy (odstavec 2). Do této doby bude „mít každý stát, který vstoupí do Unie, právo nominovat svého občana za člena Komise“ (odstavec 4).
- ⁵⁶ Viz Treaty of Nice (předběžné znění). Viz též QMV Deal Fails to Live up to Expectations. European Voice, 14.–20. 12. 2000, s. 2.
- ⁵⁷ Viz Treaty of Nice (předběžné znění), klauzule A–P, s. 12–20.
- ⁵⁸ Ke stanovisku polské vlády k užší spolupráci viz komentář hlavního polského vyjednávače Jana Kulakowského. The Dangers of a Two-Tier Europe. Financial Times, 28. 10. 1999, s. 17. Viz též Intergovernmental Conference 2000: The Polish Position, s. 18–19.

- ⁵⁹ Viz Declaration on the Enlargement of the European Union to be Included in the Final Act of the Conference. Annex II of the Treaty of Nice (předběžné znění), s. 78–79. Viz též Declaration on the Qualified Majority Threshold and the Number of Votes for a Blocking Minority in the Context of Enlargement to be Included in the Final Act of the Conference. Annex III of the Treaty of Nice (předběžné znění), s. 82.
- ⁶⁰ Viz Radio Free Europe/Radio Liberty Newslin, 12. 12. 2000, Vol. 4, No. 239, Part II. Viz též Wagstyl, Stefan: Future Members Welcome Outcomes. Financial Times, 12. 12. 2000, s. 2.
- ⁶¹ Viz Agence Europe. Europe Daily Bulletin, No. 7870, 23. 12. 2000, s. 3. Viz též Row Over Voting Strength Pushed Talks to the Brink. European Voice, 14.–20. 12. 2000, s. 2.
- ⁶² Viz Radio Free Europe/Radio Liberty Newslin, 12. 12. 2000, Vol. 4, No. 239, Part II.
- ⁶³ Viz Taylor, Simon: Applicants Vow to Fight 'Unjust' Treaty Deal on MEP Seats. European Voice, 21. 12. 2000 – 3. 1. 2001, s. 1.
- ⁶⁴ K německé podpoře polských zájmů viz Agence Europe. Europe Daily Bulletin, No. 7861, 11.–12. 12. 2000, s. 8. K postojí belgického premiéra Verhofstadta viz Norman, Peter: Belgian PM's Altruism 'Heroic'. Financial Times, 12. 12. 2000, s. 2.
- ⁶⁵ K Prodiho obhajobě zájmů kandidátských zemí v Nice viz Agence Europe. Europe Daily Bulletin, No. 7861, 11.–12. 12. 200, s. 5–8.
- ⁶⁶ Viz prohlášení komisaře pro rozšíření Güntera Verheugena, které je citováno in: Smith, Michael: EU Paves the Way for Another Six Members. Financial Times, 11.–12. 12. 1999, s. 2. Verheugen opětovně zdůraznil tuto pozici v prohlášení vydaném 8. 2. 2000, které je citováno in: Agence Europe. Europe Daily Bulletin, No. 7651, 9. 2. 2000, s. 7–8.
- ⁶⁷ Viz Prohlášení státního tajemníka pro evropské záležitosti ministerstva zahraničních věcí ČR Pavla Teličky, Praha, 9. 2. 2000, <http://www.mzv.cz/_archiv/prohlase/telicka_verheungen.html>. Reakce vlád Polska, Maďarska a České republiky na Verheugenovo původní prohlášení k paralelní ratifikaci viz Agence Europe. Europe Daily Bulletin, No. 7614, 13.–14. 12. 1999, s. 9–10.
- ⁶⁸ Viz Presidency Conclusions, Nice European Council Meeting, 7.–9. 12. 2000, SN 400/00, II.5. Evropská rada potvrdila závěry Rady EU o rozšíření z 4. 12. 2000. Viz General Affairs Council Conclusions, 4. 12. 2000, 13970/1/00 REV 1. Viz též Agence Europe. Europe Daily Bulletin, No. 7855, 5.–6. 12. 2000, s. 7–8.
- ⁶⁹ Viz Dinan, Desmond – Vanhoonaeker, Sophie: IGC 2000 Watch (Part 3): Pre- and Post-Nice. ECSA Review, Vol. 13, No. 4, podzim 2000, s. 2.
- ⁷⁰ K obavám německých spolkových zemí ohledně ztráty ústavně garantovaných kompetencí viz Baun, Michael J.: The Länder and German European Policy: The 1996 IGC and Amsterdam Treaty. German Studies Review, Vol. 21, No. 2, May 1998, s. 329–346. K možnosti, že by mohly blokovat ratifikaci nových dohod o přistoupení viz Simonian, Haig: Schröder's Complicated Balancing Act. Financial Times, 7. 12. 2000, s. 2.
- ⁷¹ Viz Declaration on the Future of the European Union, s. 83–84.
- ⁷² Cit. dle Taylor, Simon: Applicants Demand a Seat at Next IGC Talks. European Voice, 28. 9. – 4. 10. 2000, s. 8.
- ⁷³ Viz tamtéž, s. 8.
- ⁷⁴ Viz Declaration on the Future of the European Union, s. 83–84.
- ⁷⁵ Viz Agence Europe. Europe Daily Bulletin, No. 7858, 8. 12. 2000, s. 9.
- ⁷⁶ Viz např. Agence Europe. Europe Daily Bulletin, No. 7849, 25. 11. 2000, s. 11–12. Viz též interview s polským prezidentem Alexandrem Kwaśniewským. European Voice, 11.–17. 1. 2001, s. 14.
- ⁷⁷ Představitelé zemí Beneluxu často poukazovali na argument, že zrušení práva každého členského státu nominovat svého komisaře bude velmi obtížné vysvětlit kandidátským zemím. Viz poznámky stálého nizozemského zástupce u EU Bernarda Bota in: Agence Europe. Europe Daily Bulletin, No. 7826, 21. 10. 2000, s. 6. Viz též Agence Europe. Europe Daily Bulletin, No. 7817, 11. 10. 2000, s. 3.

Poznámka

Staf je zkrácenou verzí článku publikovaného autory v Journal of International Relations and Development, Vol. 4, No. 1, s. 13–37.